
 Prikaz

Tatjana Jukić
Revolucija i melankolija.
Granice pamćenja
hrvatske književnosti

Ljevak, Biblioteka Razotkrivanja, Zagreb, 2011,
 347 str.

Danas moramo znati mnogo toga da bismo se snašli u svijetu. Taj je uvid jamačno trivijalan, ali valja ga ponavljati kako bismo razumjeli suvremena dostignuća humanističkih i društvenih znanosti.

Sustav znanja ima dugu povijest, pa je dovoljno podsjetiti na ono što se događalo u dvadesetom stoljeću, nakon velike podjele na znanosti u kojima se nastoji uspostaviti prije svega kauzalni niz, dakle objasniti neku pojavu i uspostaviti zakone, a onda na one znanosti koje prije svega žele postići *razumijevanje* svojega predmeta.

Svako malo pojavljivao se pritisak legitimiranja takvoga postupka, a po prirodi stvari procedure prirodnih znanosti nametale su se kao mogući korektiv. Ono što smo zvali strukturalizmom bilo je ugrađivanje pretežno lingvističkih paradigmi kao najbližih znanstvenoj strogosti. U stanovitoj reakciji na to tzv. postistička teorija sastojala se od konglomerata ili jukstapozicije radova autora raznorodnih disciplina uzdignutih u majstore mišljenja – ali bez velikih, obuhvatnih narativa.

Teorija, pisana s velikim početnim slovom, tretirala se kao neka vrsta samoposluživanja, kao ponuda raznovrsnih ideja bez argumentacijskog niza.

To je dovelo do produkcije mnoštva irrelevantnih analiza, no ne bi nas smjelo zaustaviti na putu potrebne multidisciplinarnosti i transdisciplinarnosti.

Veliko je stoga zadovoljstvo kada imamo posla s uspješnim povezivanjem inače razdvojenih pristupa.

Tatjana Jukić piše kako je “u podlozi ove knjige možda prije svega pokušaj da se detektiraju mjesta gdje se književnost i političko konstitutivno uvjetuju, to jest mjesta gdje se književnost pokazuje kao *scena domišljanja samih uvjeta političkoga*” (str. 7, istaknula – N. Č.). Dakako, predmet analize ne mogu biti sva mjesta u nekom općem pregledu, nego valja izabrati temu koja precizira opći aspekt sebstva kao prisutnog u zajednici i u relacijama s drugim sebstvima: u ovom slučaju temu revolucije.

Kompleksnost je toga pojma očita, kao i raspon od političke povijesti preko tzv. kulturnih revolucija do prevrata na razini svakodnevnoga života. Povijest obrata, potresa i promjena prati i povijest propuštenih prilika, a, naravno, i tzv. iznevjerenih nada, povijest razlika između proklamirana i ostvarenoga. Naravno, autorica i tu specificira, ona sa stajališta postsocijalističkih analiza, analiza stanja nakon 1989, a prije svega one filozofijske analize kakvu daje Jacques Derrida, proučava primjere iz hrvatske književnosti (odnosno jugoslavenske: Slobodan Novak, Ivan Slamnig, Antun Šoljan, Danilo Kiš). Daljnja je specificacija aspekt melankolije, i tu u posredovanom prisjećanju: Derrida i Marxova sablast, Lacan u relaciji spram Freuda.

Melankoliju u naslovu ove knjige i ne možemo razumjeti bez Freudova teksta o radu žalovanja (“Trauerarbeit”). Melankolija je neuspjeh u žalovanju, uporna

opsjednutost nemogućim (umrlim, nestalim...) predmetom žudnje. Naravno, priznavanje principa zbilje nije temeljni element u revolucionarnim nastojanjima, pa tako ni način da se od njih naprosto odustane prilagođavanjem na postojeće.

Tatjana Jukić i psihoanalizu i marksizam promatra prvenstveno kao kritičke intervencije u postojeći poredak memorije, u režime sjećanja i pamćenja. Fikcionalne konstrukcije ili jednostavno rečeno književna djela neizbježno zahtijevaju privremeno prihvaćanje svijeta koji stvaraju, privremeno odustajanje od nevjerovanja. Najveća djela svjetske književnosti ujedno uračunavaju taj zahtjev u svoj učinak, igraju se time i stvaraju najrazličitije permutacije fikcijskoga i faktičkoga. S druge strane nije potrebna čak ni etimologijska raščlamba pa da se prepozna element proizvedenoga u činjeničnom (usp. "facere" i "factum"). Koliko je oblikovanje identiteta ovisno o procesima pamćenja i potiskivanja, također je dostatno poznato: ali kao i uvijek potrebne su pojedinosti, a ne opća mjesta u kojima se gubi spoznajni dobitak.

Analize ove knjige poticajne su, izazovne, očaravajuće te, naravno, zbunjujuće. Bilo bi vrlo žalosno kada bi čitateljstvo *Revolucije i melankolije* ostalo ograničeno na one koji se stručno bave književnošću ili imaju neke osobne afinitete spram analiziranih djela umjesto da knjiga zauzme središnje mjesto u raspravi o tome gdje smo i što je s nama.

Nadežda Čačinović

Prikaz

Stéphane Hessel
Pobunite se!

VBZ, Zagreb, 2011, 46 str.

Indignez-vous! – Knjiga koja je podigla na noge Francusku i cijelu Europu, stoji na naslovnoj stranici knjige osebujnog 94-godišnjaka Stéphanea Frédéricica Hessela. "Mala crvena knjiga", koja bi žanrovski možda mogla biti bliska pamfletu, odmah je proglašena izdavačkim fenomenom jer je za samo tri mjeseca dosegla tiražu od 600 000 primjeraka. Ukupno prodan u više od 3,5 milijuna primjeraka, ovaj bestseler može se svrstati u prosvjetiteljsko štivo (n)ovog doba. Hrvatsko izdanje knjige, osim Hesselova teksta, donosi i pažnje vrijedan predgovor Predraga Matvejevića te pogovor francuskog izdavača koji iznosi niz zanimljivih podataka iz Hesselova života. Također, sastavni je dio knjige i Opća deklaracija o ljudskim pravima sa svojih 30 članaka. Odmah na početku postavlja se pitanje kako kvalitetno u nekoliko kartica prikazati knjigu koja sama ima petnaestak kartica?

Stéphane Hessel, rođeni Nijemac, a od 1939. Francuz, ima biografiju kakvom bi se mogao pohvaliti tek lik iz kakvog romana. Iz Berlina se 1924. godine seli s obitelji – majkom slikaricom i spisateljicom Helen Grund, ocem židovskim piscem i prevoditeljem Franzom Hesselom te bratom Ulrichom – u Pariz. Godine 1941. pridružuje se De Gaulleovoj Slobodnoj Francuskoj